

Οχι στην επιχειρηματικότητα που στηρίζεται στο Δημόσιο

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ*

Δεν είναι η πρώτη φορά, τα τελευταία χρόνια, που καταγράφεται σημαντική καθυστέρηση στις διαπραγματεύσεις που διεξάγει η κυβέρνηση με τους εταίρους και πιστωτές και όπου, εάν τελικά δεν υπάρξει συμφωνία, οι συνέπειες θα είναι καταστροφικές. Η επανάληψη όμως τέτοιων εξελίξεων και ο πιθανός εθισμός σε αυτές όσων τις παρακολουθούν δεν μειώνουν την αρνητική σημασία τους. Επιπρόσθετα, είναι η πρώτη φορά που η οικονομία βρίσκεται σε τόσο οριακή κατάσταση, με μη ομαλή κίνηση κεφαλαίων και λειτουργία των τραπεζών, ήδη από το καλοκαίρι. Παράλληλα, και στοιχείο που θα έπρεπε να αποτελεί κορυφαίο παράγοντα ανησυχίας, οι εξελίξεις στην ελληνική κρίση έχουν πια σε μεγάλο βαθμό αυτονομηθεί από τα λοιπά προβλήματα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ενδεχόμενες περαιτέρω αρνητικές εξελίξεις στη χώρα μας δεν φαίνεται ότι θα συμπαράσυνουν προς την ίδια κατεύθυνση και τους εταίρους στην Ευρωζώνη. Ως συνέχεται προηγούμενων οικονομικών και πολιτικών εξελίξεων, η Ελλάδα δεν θεωρείται ότι αποτελεί συστηματικό κίνδυνο, και έτσι η απόφαση και η ευθύνη για την κατεύθυνση της χώρας θα πρέπει να αναζητηθούν σχεδόν αποκλειστικά στο εσωτερικό της.

Η οικονομία μας διέρχεται περίοδο ύφεσης, ήδη από το προηγούμενο έτος. Όσο πιο σύντομα και με περισσότερο αξιόπιστο και πλήρη τρόπο ολοκληρωθεί η τρέχουσα αξιολόγηση, τόσο πιο γρήγορα θα υπάρξουν οι συνθήκες για να επιστρέψει η ανάπτυξη. Υποθέτοντας ότι δεν θα υπάρξει άλλη καθυστέρηση, ο ρυθμός ανάπτυξης στο δεύτερο μισό του έτους θα είναι θετικός και θα καλύψει σε ένα βαθμό την ύφεση των πρώτων μηνών. Όμως, οι εξελίξεις θα εξαρτηθούν αποφασιστικά από τον χρόνο και τον τρόπο που θα κλείσει η αξιολόγηση ως ένα πρώτο βήμα για έναν κύκλο θετικών εξελίξεων. Τότε, θα έχουν τεθεί οι βάσεις για ανάπτυξη και σε όλη τη διάρκεια του επόμενου έτους. Αν-

τίθεται, σε περίπτωση ρήξης και μη ομαλής εφαρμογής του προγράμματος, οι εξελίξεις θα είναι ιδιαίτερα δραματικές, η σχετική άμεση και μακροπρόθεσμη ζημία για την ελληνική οικονομία απολύτως μη αναστρέψιμη, και άρα μια τέτοια εξέλιξη θα πρέπει να θεωρείται αδιανόητη και να αποκλειστεί.

Βέβαια, σε μια οικονομία που αναζητεί κατεύθυνση εδώ και επτά χρόνια και η ύφεση σταδιακά αποκτά ορισμένα μόνιμα χαρακτηριστικά, η ολοκλήρωση αυτής της αξιολόγησης δεν μπορεί παρά να είναι μόνο η αρχή μιας συνολικής, συνεπούς και έντονης προσπάθειας. Με την επιμήκυνση, πάντως, της περιόδου ακραίας αβεβαιότητας και όσο δεν δρομολογείται η επιστροφή

Οικονομίες σαν την ελληνική δεν έχουν την πολυτέλεια να μην προχωρούν σε μεταρρυθμιστικές πολιτικές που ενισχύουν την παραγωγικότητά τους και αυξάνουν τα εισοδήματα των πολιτών.

στην ομαλότητα, αμβλύνεται και η ικανότητα εστίασης στα δομικά προβλήματα της ελληνικής οικονομίας, που ήδη υπήρχαν πριν από την κρίση, οδήγησαν σε αυτή, και χωρίς την αντιμετώπισή τους δεν υπάρχει η δυνατότητα διατηρήσιμης ανάπτυξης στο επόμενο διάστημα. Η αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας και η αποφασιστική μετατόπιση παραγωγικών συντελεστών προς εξωστρεφείς δραστηριότητες και όχι η προσφυγή σε εργασία και επιχειρηματικότητα που θα στηρίζεται παρασιτικά στο Δημόσιο είναι το κλειδί για τον ορισμό της οικονομίας σε νέες βάσεις. Μια τέτοια μετεξέλιξη της οικονομίας δεν γίνεται βέβαια χωρίς κόστος

και δυσκολίες. Ακριβώς για αυτό θα έπρεπε να είναι το κύριο, αν όχι και το αποκλειστικό, μέλημα όλων όσων ασχολούνται με την οικονομική πολιτική στη χώρα. Όμως, αντί να υπάρχει συνολική και συστηματική προσπάθεια προς αυτή την κατεύθυνση, η πολιτική συχνά φαίνεται να αναλώνεται σε μάχες οπισθοφυλακής και να ασχολείται με τη διαχείριση της τρέχουσας ζήτησης, και ειδικότερα της κατανάλωσης. Αυτή η επιλογή μπορεί ίσως να μη βθαίνει την ύφεση προσωρινά και να αποφέρει εφήμερα πολιτικά οφέλη για τους εκάστοτε υπεύθυνους για την εφαρμοζόμενη πολιτική, όμως ξεκάθαρα απομακρύνει τη χώρα από μια θετική πορεία.

Η παρανόηση ότι η οικονομία μπορεί, δήθεν, να αναπτυχθεί όσο δεν μεταρρυθμίζεται και όσο προφυλάσσει τα εισοδήματα των ομάδων που τα απέκτησαν στο παρελθόν, και ενίοτε επιτυγχάνουν να τα διατηρήσουν ακόμη και σήμερα, μέσω πολιτικής πίεσης και όχι λόγω της πραγματικής συνεισφοράς τους στην οικονομία, απομακρύνει την ημερομηνία λήξης της ελληνικής κρίσης. Έτσι, αντί να δρομολογείται, με όλες τις σχετικές δράσεις, η απαραίτητη μετάβαση σε μια νέα ισορροπία του συστήματος, ενισχύεται η αδράνεια. Δεδομένου του μεγέθους της πρόκλησης που η χώρα έχει μπροστά της, θα ανέμενε κανείς ότι θα υπήρχε γνήσια αναζήτηση λύσεων. Πώς θα κινητοποιηθούν η δημιουργία νέων και η ενδυνάμωση υπαρκτούς ανταγωνιστικών διεθνώς επιχειρήσεων; Πώς θα υποστηριχθούν η καινοτομία και η συμμετοχή σε διεθνή εξαγωγικά δίκτυα υψηλής αξίας; Πώς θα αναπτυχθεί και θα αξιοποιηθεί το ανθρώπινο κεφάλαιο; Πώς θα γίνει περισσότερο ευχερής η μεταφορά πόρων, κεφαλαίου και εργασίας, από μια δραστηριότητα σε μια άλλη πιο παραγωγική; Πώς θα προστατεύονται ουσιαστικά οι πλέον αδύναμοι στην οικονομία; Αντί, όμως, να δρομολογούνται λύσεις προς αυτές τις κατευθύνσεις, δημιουργείται η εντύπωση πως συχνά παραβιάζεται και

η βασική οικονομική λογική. Ειδικότερα, πρέπει να είναι σαφές ότι η έξοδος από την κρίση δεν διέρχεται από την υπερβολική φορολόγηση των παραγωγικών συντελεστών στην οικονομία, αλλά αντίθετα από τη δημιουργία πλαισίου για την επιβράβευσή τους. Η προσφυγή στον δημόσιο τομέα, ακόμη και ως βραχυπρόθεσμα σταθεροποιητικό παράγοντα, μεσοπρόθεσμα και επί της ουσίας αντιστρατεύεται τις πραγματικές προοπτικές ανάπτυξης.

Φυσικά, για να είναι αξιόπιστη, η οικονομική πολιτική δεν μπορεί να αντιμάχεται στην πράξη, αλλά και στα επιμέρους, τους σκοπούς που υποτίθεται ότι ονομαστικά υπηρετεί. Από την κατασκευή του, το ευρώ αποτελεί ένα ισχυρό νόμισμα, εντός του οποίου οικονομίες που επιλέγουν χαμηλή παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα δεν μπορούν να επωφεληθούν από την αξία του, αλλά συστηματικά θα αντιμετωπίζουν δυσχέρειες. Αρα, όσο είναι αληθές ότι απαιτείται να ενδυναμωθούν οι ευρωπαϊκοί θεσμοί και να προχωρήσει η εμβάθυνση της οικονομικής ένωσης, άλλο τόσο είναι αυτονόητο ότι οικονομίες σαν την ελληνική δεν έχουν την πολυτέλεια να μην προχωρούν σε μεταρρυθμιστικές πολιτικές που ενισχύουν την παραγωγικότητά τους και αυξάνουν τα εισοδήματα των πολιτών. Δεν πρέπει να παραβλέπεται ότι η ελληνική οικονομία έχει σημαντικότερα μη αξιοποιούμενα πλεονεκτήματα και δυνατότητες που, όταν σταθεροποιηθούν οι προσδοκίες, μπορούν πράγματι να οδηγήσουν σε πολύ υψηλότερη ανάπτυξη από ότι σε άλλες οικονομίες της Ευρωζώνης. Η σχετική ευθύνη ανήκει ασφαλώς πρώτα και κύρια στην κυβέρνηση, αλλά επιμερίζεται και στις λοιπές πολιτικές δυνάμεις και στους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Αν προκληθεί μια καταστροφική άποια, κανείς δεν θα έχει το πρόνομο προσφυγής σε δικαιολογίες.

* Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.